

Fra **falske løfter** til **reelle løsninger**

Sådan navigerer du i virksomheders
og regeringers greenwashing

 NOAH

 Friends of
the Earth
Europe

Indhold

Baggrund	1
Tjekliste for falske løfter	2
Laboratoriekød	4
Genetisk modificerede fødevarer	
- den nye generation.....	6
CO₂-kompensation	8
Kulstoflandbrug	11
Biodiversitetskompensation	14
Naturbaserede løsninger	16
Skovrydningsfri certificering	18
Hvad er de reelle løsninger?	21

Baggrund

De mange kriser, som vi står overfor, fra klimaforandringer og tab af biodiversitet til forarmning af jorden og ødelæggelse af økosystemer, bliver brugt af store virksomheder og regeringer som en mulighed for at fremme nye teknologier og markedsbaserede virkemidler, som de hævder, kan hjælpe med at løse kriserne. Disse "løsninger", som promoveres af virksomhederne, er imidlertid designet til at opretholde status quo eller øge virksomhedernes magt og profit. I stedet for at løse de problemer, de hævder at adressere, gør "løsningerne" situationen værre. De bruges også til at overtale regeringer til ikke at handle så hurtigt, som det er nødvendigt, men i stedet bevæge sig i et tempo, bestemt af virksomhederne.

Mange af de reelle løsninger, der er brug for, findes allerede - de skal bare implementeres i en meget større skala med ordentlig støtte og offentlig finansiering.

Store virksomheder har mestret greenwashing i årtier, selv om deres aktiviteter har betydet, at vandressourcer er blevet mindre og mere forurenede, jorden er blevet forarmet, luften er blevet forurenede, økosystemer er blevet ødelagt, og lokalsamfund er blevet fordrevet. Forurenende virksomheder bruger ofte bæredygtighed som argument for deres påståede "løsninger" eller kopierer udtryk fra græsrodsbevægelser og fordrejer brugen af dem, så de tjener virksomhedernes egne formål. Nogle af de begreber, de promoverer, lyder måske tiltalende, såsom "naturbaserede løsninger", men i virkeligheden er de tæt forbundne med virksomhedernes kontrol af miljø- og fødevarerpolitikker.

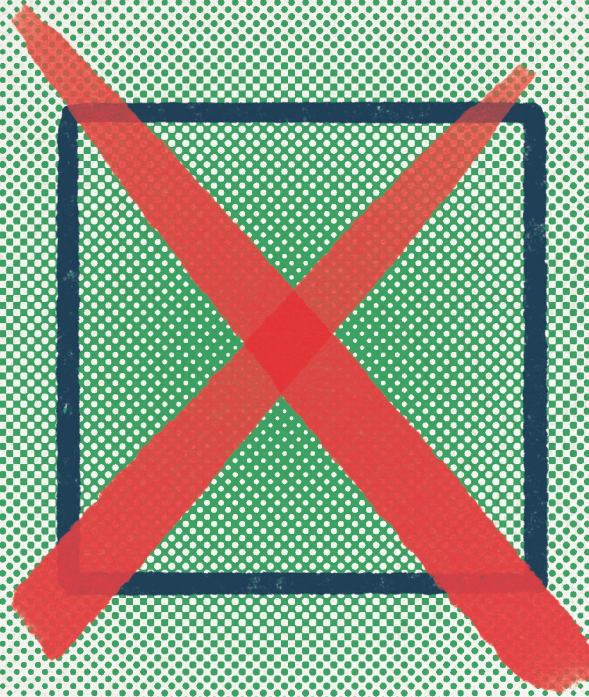
Som et resultat af denne greenwashing tror regeringer og andre beslutningstagere på en række virksomheders falske løfter baseret på alt fra anvendelse af genmodificering til kulstof- og biodiversitetskompensation. Disse virkemidler sælges som "nemme løsninger" på komplekse, systemiske problemer. Politiske beslutningstagere støtter og promoverer i stigende grad sådanne falske løfter med gunstige politikker og offentlig finansiering, hvilket viser, hvor farlig denne distraktion er, og hvorfor vi må afsløre dem.

Videnskaben er utvetydig: Vi har et årti til at bringe vores verden på en kurs, hvor vi undgår katastrofale klimaforandringer og vender nedgangen i biodiversitet. Det betyder, at vi har brug for reelle løsninger for at reducere CO₂-udledningen ved kilderne, for at sikre at alle kan spise sund og nærende mad, for at beskytte og genoprette økosystemer, og for at få mennesket i fokus igen. Vi har også brug for, at virksomheder og regeringer ændrer deres tilgang til brugen af land, hav og ressourcer og strammer miljølovgivningen, så arter, levesteder og økosystemer ikke længere udsultes og presses til randen af udryddelse.

Mange af de reelle løsninger, der er brug for, findes allerede - fra agroøkologi og lokalt tilpassede GMO- og pesticidfrie jordbrugsmetoder til vedvarende energifællesskaber og et stop for udvinding af fossile brændsler. Løsningerne skal bare implementeres i en meget større skala med ordentlig støtte og offentlig finansiering. De virkelige løsninger på de kriser, vi står overfor, skal desuden være indlejret i en økonomi, der er bæredygtig og fungerer inden for de grænser, Jorden har.

Med denne guide ønsker vi at sætte gang i samtalen om virksomheders falske løfter og tilbyde værktøjer, der kan hjælpe med at afsløre og modvirke den greenwashing, der forsøges præsenteret som en løsning. På tværs af fødevarer, landbrug, klima og biodiversitet anvender virksomheder sammenlignelige taktikker for at fortsætte som hidtil. De ønsker at fortsætte med at tjene penge på de kriser, de har været med til at skabe, og distrahere regeringer fra at vedtage løsninger, de ikke ønsker eller ikke har kontrol over.

Tjeklisten for falske løfter i denne vejledning kan bruges til at undersøge de såkaldte "løsninger", der bliver foreslået på de forskellige, men indbyrdes forbundne problemstillinger. Tjeklisten er designet til at hjælpe med at styrke os i at fokusere debatten igen og dermed sikre, at vi lægger vores energi i reelle løsninger og ikke forføres af falske løfter.

Tjekliste for falske løfter

Det er ikke altid let at gennemskue den glansfulde markedsføring, den smarte greenwashing og det tillempede sprog, der bruges af de store virksomheder og de regeringer, der har købt de falske løfter. Derfor har vi på næste side lavet en tjekliste med spørgsmål til at vurdere de såkaldte "løsninger", der præsenteres af virksomheder og regeringer. Hvis svaret på et spørgsmål er NEJ, må man konkludere, at løsningen ikke er reel. Hermed ønsker vi at hjælpe med at afsløre falske løfter.

På de følgende sider gennemgår vi syv af de falske løfter, som store virksomheder og regeringer giver inden for fødevarer, landbrug, arealanvendelse og biodiversitet. Det drejer sig specifikt om løsninger vedrørende kødforbrug (laboratoriedyrket kød), nye plantesorter (genmodificerede fødevarer (GMO)), drivhusgasser (CO₂-kompensation og kulstoflandbrug) og biodiversitet (kompensation og naturbaserede løsninger). Vi bruger de fem kategorier i vores tjekliste for falske løfter som ramme.

Det er langt fra en komplet liste over alle de falske løfter, der vinder politisk gehør: Der er mange andre løsninger, især inden for klima- og energisektoren, såsom CO₂-fangst, -anvendelse og -lagring, fossil brint og geoengineering, som ikke er inkluderet i denne guide.

Denne vejledning skal fungere som en ressource for dem, der ønsker at forstå de forsøg på greenwashing, som agroindustrien og regeringer fremmer, samt en hjælp til at indlede interne diskussioner og engagere flere til at deltage. Vejledningen er et værktøj til at skabe opmærksomhed om emnet, og derfor betragter vi den som et levende dokument, der kan tilpasses og udvikles over tid.

TJEKLISTE FOR FALSKE LØFTER

MENNESKER

- > Giver løsningen mulighed for at kontrollere egne beslutninger og ressourcer?
- > Bliver de mest berørte sat i centrum, og får de gavn af løsningen?
- > Styrker løsningen menneskerettigheder, folks kollektive rettigheder, jordrettigheder og retten til mad?
- > Adresserer løsningen den historiske uretfærdighed, herunder kønsmæssig, økonomisk og racemæssig uretfærdighed?

MILJØ

- > Bliver økosystemerne i bedre stand?
- > Bliver økosystemer mere modstandsdygtige?
- > Bliver naturressourcer i mindre grad set som en handelsvare?
- > Bliver naturressourcer i mindre grad privatiseret?

KONSISTENS og KONTROL

- > Bliver forurening, CO₂-udledning og overtrædelser af menneskerettigheder reduceret?
- > Er løsningen foreslået, markedsført eller kontrolleret af andre end den private sektor?
- > Er løsningen offentligt eller kommunalt ejet?
- > Tager løsningen, isoleret set, fat på flere specifikke udfordringer?
- > Er løsningen foreslået af andre aktører end dem, der skabte det problem, der skulle løses?
- > Kan løsningen tackle ubalancer i magten og ændre den?
- > Reducerer løsningen uligheder?

VIDEN og FÆRDIGHEDER

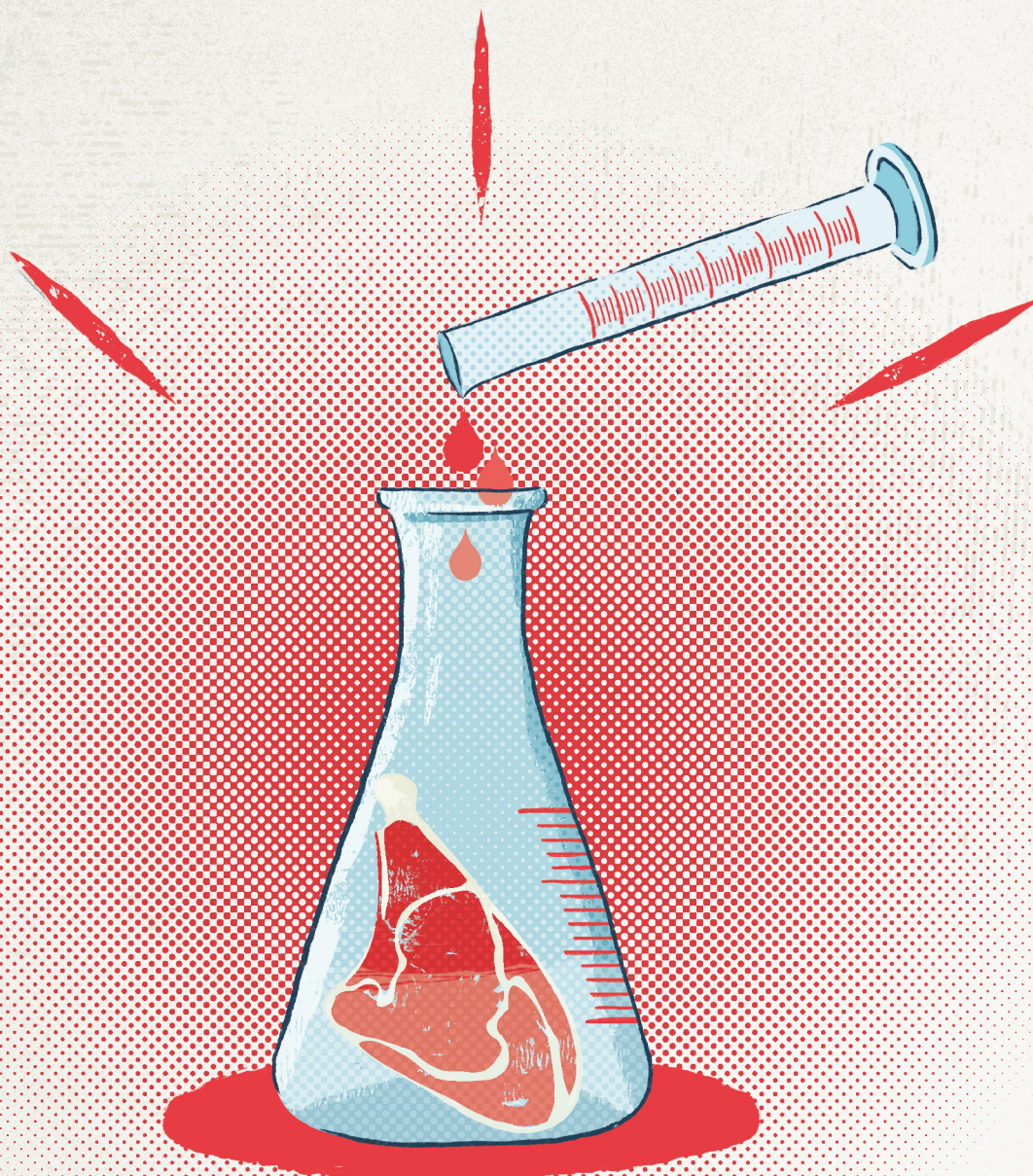

- > Bygger løsningen på traditionel viden eller på viden og erfaringer fra dem, der er mest berørt?
- > Er løsningen tilgængelig og støttet af de mest berørte?
- > Er løsningen andet end et teknologisk fix, der kun er designet eller promoveret af virksomheder?

LOKALITET og DIVERSITET

- > Er løsningen tilpasset lokale kulturer, forhold og behov?
- > Foreslås andet end en simpel løsning på komplekse problemer?
- > Styrker løsningen lokale beslutningskompetencer og græsrods løsninger?
- > Fungerer løsningen med andet end en top-down-tilgang?

Laboratoriedyrket kød

Cellebaseret (eller dyrket eller cellulært) kød er en ny teknologi, der tager specifikke typer celler fra dyremuskler og dyrker dem i et laboratorium: Når cellerne fodres med den rette blanding af ingredienser, vokser og formerer de sig og bliver til "kød". Virksomheder, investorer og startups har reageret på folks voksende bekymring for dyrevelfærd, klimaforandringer og kødforbrug ved at udvikle et højteknologisk alternativ til kød fra intensive industrielle dyrehold.

MENNESKER

De største vindere ved denne teknologi vil være de virksomheder, der investerer i den, og de detailhandlere, der sælger det laboratoriedyrkede kød. Cellebaseret kød er kapitalintensivt, hvilket betyder, at det kan blive forbeholdt nogle få store investorer at have ejerskab over teknologien. Finansieringen af denne teknologi har været på mere end en milliard dollars siden 2013, og de nuværende investorer i startups inden for cellebaseret kød omfatter nogle af verdens største kødforarbejdningsvirksomheder og dyrefoderfirmaer, såsom Tyson og Cargill, samt milliardærer som Bill Gates (Microsoft), Sergey Brin (Google) og Li Ka-shing (CK Hutchison, et konglomerat i Hong Kong).

MILJØ

Nye undersøgelser viser, at det er meget energikrævende at producere cellebaseret kød. Hvis man tager hele produktets livscyklus i betragtning, er energibehovet langt højere end ved konventionel kødproduktion. I den forstand er det ikke en klimavenlig teknologi. De sundhedsmæssige aspekter af denne stærkt forarbejdede fødevarer er også ukendt.

Et skift til at spise mindre og bedre kød i Europa har en klar klimabegrundelse, men også en økologisk begrundelse: Ekstensivt og bæredygtigt husdyrhold (det vil sige det modsatte af intensivt fabrikslandbrug) kan hjælpe med at bevare landskaber og beskytte agrobiodiversitet og kan spille en vigtig rolle i agroøkologiske metoder, der beskytter økosystemer og livsgrundlag.

KONSISTENS og KONTROL

Laboratoriedyrket kød adresserer ikke magtkoncentrationen i fødevarerækeden og risikerer at medvirke til yderligere koncentration af fødevarerproduktionen. Det adresserer heller ikke for alvor problemerne med det intensive fabrikslandbrug. Det globale kødforbrug er stigende, og det er uklart, om laboratoriekødt teknologi i væsentlig grad vil påvirke tendensen til industrialisering af husdyrproduktionen eller bidrage til at reducere antallet af dyr i industrielt landbrug.

VIDEN og FÆRDIGHEDER

Laboratoriekød kan trods ovenstående påvirke de vigtigste typer af beskæftigelse i forbindelse med kødproduktion: fra et system, der primært er afhængigt af landbrugere og -arbejdere, kødforarbejdningsvirksomheder og dyrlæger, til et system baseret på cellebiologer, kemikere, ingeniører og fabriks- og lagerarbejdere.

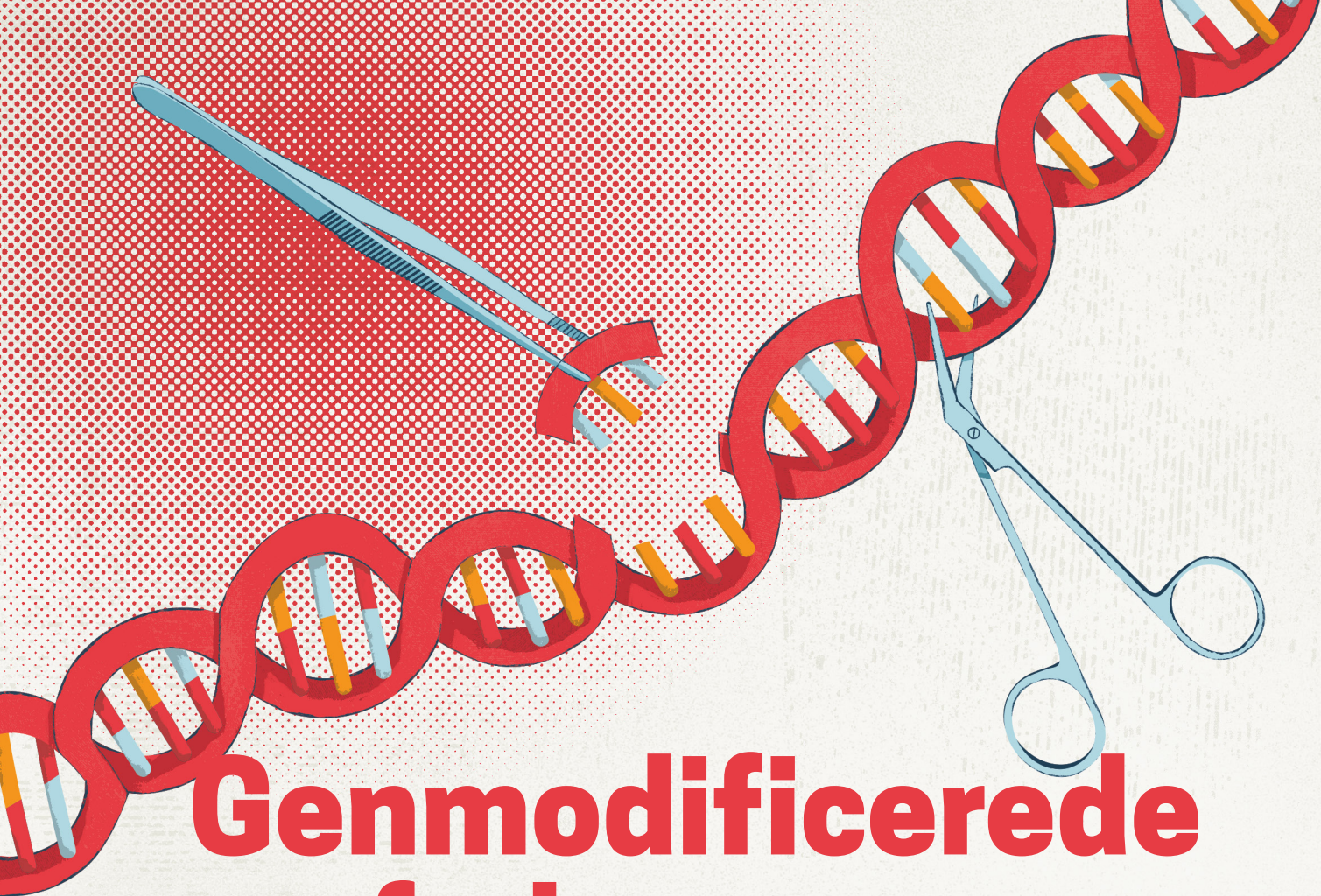
LOKALITET og DIVERSITET

Laboratoriedyrket kød risikerer at bevirke en flytning af fødevarerproduktion fra marker til laboratorier, og på den måde reduceres potentialet for blomstrende liv og landskaber i landområderne. Det øger afkoblingen mellem mennesker og natur og understøtter ikke ekstensivt, integreret og bæredygtigt husdyrhold. fortalere for laboratoriedyrket kød støtter ideen om, at mennesker nødvendigvis skader naturlige økosystemer, og at husdyrhold - uanset type - er skadeligt. Denne idé kan true landområdesamfund og -livsstil.

Yderligere læsning

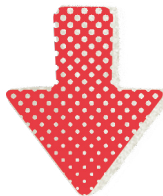
- > European Coordination Via Campesina (2023), [Livestock Farming in the European Union: Supporting an Ambitious Transition to Peasant Farming](#)
- > European Coordination Via Campesina (2022), [Lab-grown Proteins: Three Lies and One Big Liar](#)
- > Friends of the Earth Europe (2020), [The urgent case to stop factory farms](#)
- > IPES-Food (2022), [The Politics of Protein: Examining claims about livestock, fish, 'alternative proteins' and sustainability](#)
- > NOAH (2022), [Kødatlas - Fakta og figurer om de dyr vi spiser](#)
- > PASTRES (Pastoralism, Uncertainty and Resilience), [Publications](#)

Genmodificerede fødevarer - den nye generation

Genmodificerede planter, der kan klare at blive sprøjtet med - eller som producerer deres egne - giftige kemikalier, er hovedsageligt blevet dyrket i Nord- og Sydamerika og enkelte asiatiske og afrikanske lande i mere end 20 år, som en del af en stærkt industrialiseret landbrugsmodel. I Europa er udbredelsen af genmodificerede fødevarer imidlertid slået helt fejl. Men en ny generation af genmodificerede organismer (GMO'er) bliver nu promoveret af industrien i håb om at ændre dette. I stedet for blot at indføre DNA fra andre arter i en plante, kan de nye GMO-metoder også ændre plantens genom ved at bruge en "saks" til at klippe i plantens eget DNA. Eksempelvis kan det ske ved at slette dele af plantens DNA i håb om derved at udvikle nye egenskaber. Den nye generation af GMO'er bliver endnu en gang promoveret som den magiske løsning på alt fra klimakrisen til sundere mad.

I nogle år har agroindustriens giganter kørt en global kampagne for at deregulere den nye generation af GMO'er ved at omdøbe processen til "genredigering", "præcisionsforædling" eller "nye genomiske teknikker" og at fremme dem med udtalelser fra forskere inden for bioteknologi om, at de nye GMO'er er lige så naturlige og sikre som en hvilken som helst konventionel plante, selv om forskere inden for områder som økologi ser anderledes på det. Agroindustrien promoverer også disse nye GMO'er som en løsning på flere problemer eksempelvis ved at hævde, at disse GMO'er kan have en bedre tolerance over for sygdomme, bedre modstandsdygtighed over for salt eller tørke, samt at de kan reducere forurening, beskytte naturen og give sundere mad.

MENNESKER

Lokalsamfund, bønder, småskala-avlere og mennesker, der forarbejder fødevarer, har ikke været involveret i defineringen af de problemer, som den nye generation af GMO'er skal løse. Tværtimod, med dyrkningen af næste generations GMO'er og den planlagte deregulering af dem, er forbrugere, bønder og den økologiske sektor ved at miste retten til at vide, om frø, foder og fødevarer indeholder denne nye type GMO. Den offentlige og politiske opmærksomhed, der bliver givet til den påståede bæredygtighed af de nye GMO'er - fremført af de agroindustrielle virksomheder, der vil tjene penge på dem - afleder opmærksomheden fra den presserende, nødvendige overgang til agroøkologi.

MILJØ

Den stærkt industrialiserede landbrugsmodel, som GMO-dyrkning er en del af, vil øge presset på økosystemer og biodiversitet, og den er afhængig af produkter som kunstgødning og pesticider baseret på fossile brændstoffer. I Nord- og Sydamerika har dyrkningen af eksisterende GMO'er resulteret i øget forbrug af pesticider med skadelige virkninger på biodiversiteten og forurening af vandsystemer til følge. Desuden er der stadig mange ubesvarede spørgsmål om de potentielle risici for miljøet og økosystemerne, som denne nye generation af GMO-planter kan forårsage.

KONSISTENS og KONTROL

Ligesom deres forgængere kontrolleres den nye generation af GMO'er af agroindustrielle virksomheder, såsom Bayer, BASF og Corteva og den danske bioteknologivirksomhed Novozymes. Ligesom eksisterende GMO'er, er den nye generation patenteret af disse virksomheder, som tjener stort på at eje og kontrollere den intellektuelle ejendomsret til de genetiske egenskaber. En smertelig lektie fra USA er, at patenterede GMO-frø kan resultere i retssager mod landbrugere på grund af patentkrænkelser - selv når deres afgrøder er blevet forurenede ved et uheld, eller når de patenterede egenskaber er opstået naturligt eller som et resultat af konventionel forædling.

VIDEN og FÆRDIGHEDER

Lokalsamfundenes, frøsamlerens, bøndernes og de små fødevarerproducenters viden og praksis har været med til at sikre afgrødediversitet, hvorimod GMO-teknologi, uanset hvordan den varedeklareres, tjener til at koncentrere kontrollen over frø og specifikke genetiske egenskaber - i hænderne på en lille håndfuld agroindustrielle virksomheder.

LOKALITET og DIVERSITET

Biodiversitet - og især genetisk diversitet i frø til landbrugsafgrøder - er afgørende for vores tilpasning til klimaforandringer og andre miljøbelastninger. Omvendt reducerer den øgede brug af GMO'er, der kontrolleres af et lille antal multinationale virksomheder, den genetiske mangfoldighed og dermed landbrugsafgrøders modstandsdygtighed over for eksempelvis sygdomme og tørke. Dette gør fødevarerproduktionen mere sårbar over for klimaforandringerne.

Yderligere læsning

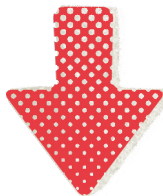
- > FoodWatch (2023), [New Genome Techniques \(NGT\) – A risky corporate distraction from real sustainable solutions](#)
- > Friends of the Earth Europe (2023), [EU Commission's new GMOs proposal sacrifices consumers' rights and puts nature at risk](#)
- > Friends of the Earth Europe, Corporate Europe Observatory, Global 2000 et al (2022), [Exposed: How biotech giants use patents and new GMOs to control the future of food](#)
- > NOAH (2023), [EU-politik 10 konsekvenser hvis GMO-lovforslaget vedtages](#)
- > NOAH (2022), [Ny rapport: Fødevarerkrise er drevet af finansspekulation frem for mangel på mad - og "løsningerne" skader miljø og klima](#)
- > NOAH (2022) [Nye GMO'er, en risikabel distraktion for klima og fødevarer sikkerhed](#)
- > NOAH (2022), [På vej til fiasko: Vil nye GMO'er mindske brugen af pesticider?...NEJ!](#)
- > NOAH (2021), [Nye GMO'er: Hvordan store virksomheder får kontrol over vores fødevarer](#)
- > NOAH (2021), [10 eksempler på hvorfor de nye genteknikker kræver strikt offentlig kontrol](#)
- > NOAH (2020), [Generation ukendt: Eksponerer sandheden bag den nye generation af GMO'er](#)

CO₂-kompensation

CO₂-kompensation bruges, som navnet siger, til at kompensere for CO₂-udledninger samt udledninger af andre drivhusgasser. Teorien bag CO₂-kompensation er, at det er muligt at få kompensation for fortsatte drivhusgasudledninger ved at reducere eller undgå udledninger andre steder, eller ved at fjerne CO₂ fra atmosfæren ved at indfange og lagre den. Disse forskellige typer af kompensationer spænder fra at plante træer til at investere i vedvarende energiprojekter eller betale landbrugere for at lagre CO₂ i jorden - se kulstoflandbrug nedenfor.

Mange virksomheder bruger CO₂-kompensation til at præsentere sig selv som klimavenlige, selv om hele deres forretningsmodel er baseret på afbrænding af fossile brændstoffer eller emissionsintensivt industrilandbrug. Virksomheder og regeringer gemmer sig bag "nettonul" (sammenlagt ingen udledning) og hævder, at de bare kan betale andre for at kompensere for deres CO₂-udledning gennem CO₂-kompensation i stedet for selv at gøre noget. Med andre ord giver det virksomhederne mulighed for at fortsætte deres ikke-bæredygtige praksis ved at hævde, at deres udledninger bliver kompenseret et andet sted.

MENNESKER

CO₂-kompensationsprojekter er ofte placeret i lande i det globale Syd, hvilket er bekymrende i forhold til klimaretfærdighed og lighed. Lande fra det globale Syd er værter for projekter, hvor de bliver betalt for at kompensere for kulstof, som lande fra det globale Nord fortsætter med at udlede. Dermed foretages ikke de presserende, nødvendige reduktioner af emissioner ved kilderne.

CO₂-kompensationsprojekter kan forværre eksisterende uligheder. Der er mange veldokumenterede eksempler på, at kompensationsprojekter har haft en negativ indvirkning på lokalsamfundets livsgrundlag eller har ført til, at den lokale befolkning er blevet fordrevet. De dokumenterede eksempler omfatter både en privat virksomhed, der har blokeret adgangen til arealer i Uganda ved at plante skov for at få CO₂-kompensation - arealer, som er afgørende for lokalsamfundenes livsgrundlag - og vandkraftprojekter i Chile og Guatemala, der forværrer konflikter om jordrettigheder og skader biodiversiteten.

MILJØ

Fordi kulstof er den fremherskende måleenhed af interesse i forbindelse med kompensationer, bliver andre miljøeffekter negligeret. CO₂-kompensation kan således give mulighed for skadelige projekter som store plantager med monokultur, vandkraftprojekter eller intensivisering af industrielt landbrug.

Etablering af monokulturelle plantager ændrer og fragmenterer landskaber og skader økosystemer som for eksempel engarealer og vådområder og er derfor en væsentlig årsag til tab af biodiversitet. Lokalsamfund fortrænges for at give plads til endeløse rækker af identiske træer, der erstatter de fleste andre former for liv i et område og ændrer jordens kvalitet, struktur og indhold. Der bruges ofte store mængder landbrugskemikalier i monokulturelle plantager, hvilket forårsager betydelig forurening og forringelse af jord- og vandområder med alvorlige, negative konsekvenser for folkesundheden i de omkringliggende samfund.

Vandkraftprojekter har en meget negativ indvirkning på flodøkosystemer og det omgivende miljø. Vandkraftdæmninger hæmmer flodernes strømning og påvirker dermed levestederne for forskellige vandlevende livsformer. De er også en betydelig kilde til udledning af drivhusgasser: Når et område bliver oversvømmet, nedbrydes vegetationen og jorden, og der kan frigives både kuldioxid og metan alt afhængig af komplicerede lokale biologiske forhold.

En nyere udvikling inden for CO₂-kompensation er brugen af fodertilsætningsstoffer, biogas i storskala- eller "præcisionslandbrug", der formodes at reducere brugen af gødning og dermed udledningen af lattergas - se kulstoflandbrug nedenfor. Disse teknologier tager imidlertid ikke hensyn til biodiversitet eller dyrevelfærd og bremser overgangen til agroøkologiske fødevarer-systemer. Kompensationsprojekter som disse er også ofte kombineret med intensiv brug af pesticider og herbicider, såsom glyphosat.

CO₂-kompensation bidrager yderligere til finansialiseringen af naturen. Ved for eksempel at sætte en pris på økosystemers evne til at absorbere kulstof bliver naturen et finansielt aktiv, der kan handles på markederne. Dette på trods af at økosystemernes evne til at fungere ordentligt, herunder at optage og lagre kulstof, er blevet forringet.

KONSISTENS og KONTROL

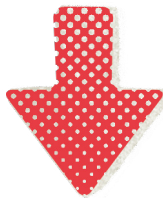
Et af de mest afgørende og uløselige problemer ved CO₂-kompensation er, at effekten af kompensationsprojekter ikke kan beregnes. Ikke alle CO₂-kompensationsprojekter er lige effektive til at reducere emissioner eller binde CO₂ fra atmosfæren, og de fleste fører ikke til yderligere effekter, i forhold til hvad der ellers ville have fundet sted alligevel. Dette er kendt som problemer med "additionalitet": Hvis et projekt, som modtager CO₂-kompensation, ville have fundet sted selv uden denne finansiering, så er kompensationen faktisk ikke succesfuld.

Betydningen af dette problem kan ikke overvurderes: Undersøgelser diskuteret i The Guardian¹ af et nonprofit selskab, Verra, som står bag verdens førende certificeringsstandard for kulstof for det hurtigt voksende frivillige kompensationsmarked, har vist, at mere end 90 % af deres regnskovskompensationsprojekter ikke repræsenterer nogen reel kulstofreduktion.

Et andet problem er, at nogle CO₂-kompensationsprojekter, som for eksempel træplantning, bygger på den antagelse, at det bundne kulstof vil forblive lagret i lang tid. Der er dog stor usikkerhed om, hvorvidt disse kompensationer er permanente, da træer kan være sårbare over for sygdomme, skovrydning, brand eller andre faktorer, der kan frigive kulstoffet tilbage til atmosfæren.

CO₂-kompensation er i sidste ende et eksempel på en lappeløsning, fordi den ikke tager fat på de grundlæggende årsager til CO₂-udledning og er designet til at lade udledningen fortsætte.

> ¹ <https://www.theguardian.com/environment/2023/jan/18/revealed-forest-carbon-offsets-biggest-provider-worthless-verra-aoe>

Kompensationen afleder opmærksomheden fra behovet for at stoppe anvendelsen af fossile brændstoffer og at omlægge det industrielle landbrug og skovbrug, og den tilslører virksomhedernes og rige landes ansvar for deres udledninger og den deraf følgende påvirkning af planeten, samt regeringernes ansvar for at regulere udledningerne.

VIDEN og FÆRDIGHEDER

Selv om nogle af projekterne, der fremmes gennem CO₂-kompensation, i princippet underbygger traditionel viden og praksis, er det kun en meget lille procentdel af finansieringen til klima og biodiversitet, der rent faktisk når ud til oprindelige folk og lokalsamfund. Disse folk risikerer ofte at blive fordrevet fra deres jord og dens ressourcer for at gøre plads til kompensationsprojekter. På samme tid er udviklingen af CO₂-kompensationsprojekter en rentabel forretning for de mange aktører, som beregner, handler og validerer kompensationen.

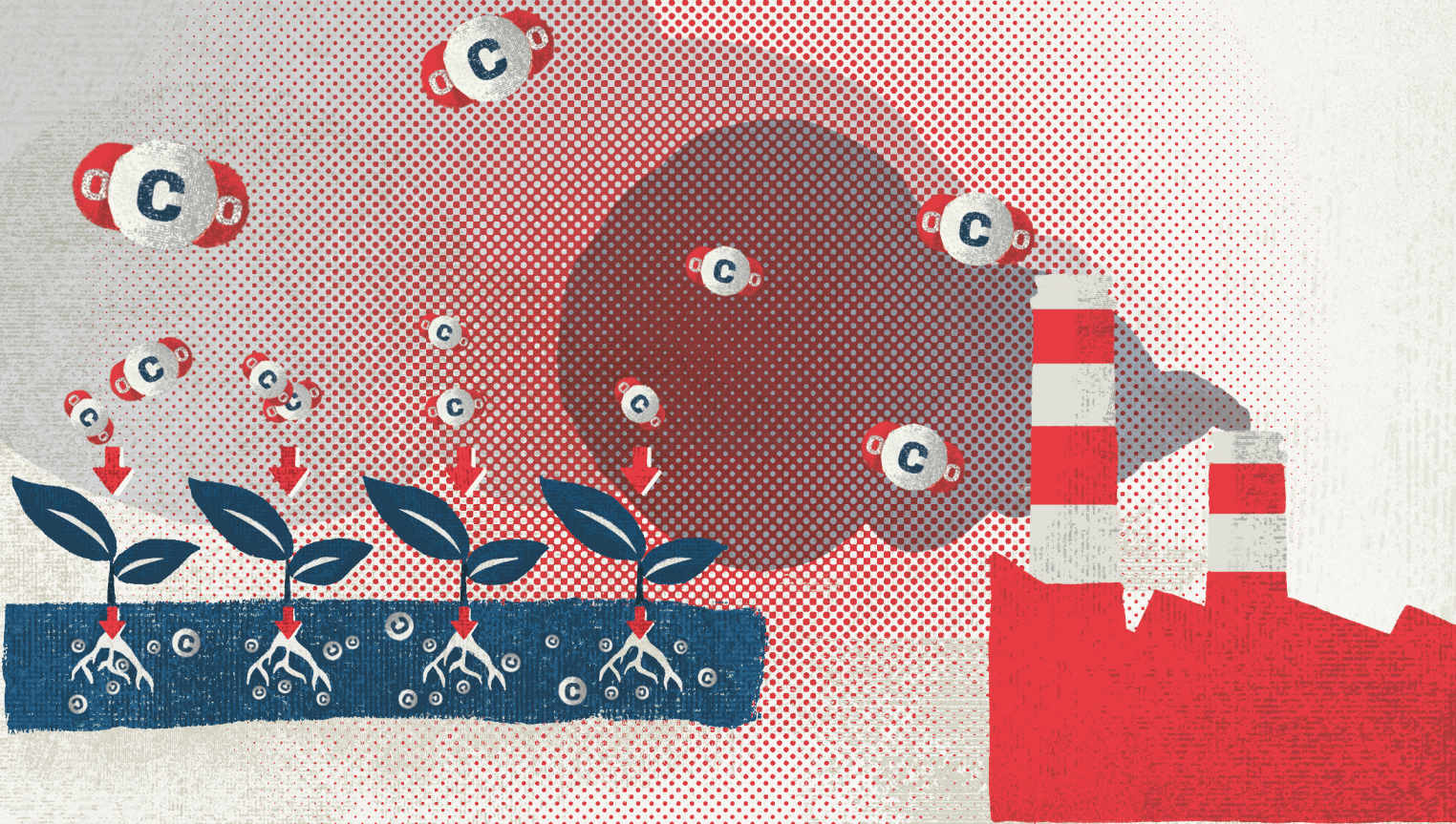
LOKALITET og DIVERSITET

Selv om nogle kompensationsprojekter kunne tilpasses lokale kulturer og lokale forhold, udvikles de for det meste af aktører, der arbejder med en top-down-tilgang, og ofte har projekterne meget skadelige virkninger for lokalbefolkninger.

Yderligere læsning

- > Biofuelwatch (2022), [Carbon capture from biomass and waste incinerations: Hype versus reality](#)
- > Carbon Market Watch (2019), [The Clean Development Mechanism: Local impacts of a global system](#)
- > Corporate Europe Observatory (2022), [The Deadly Climate Gamble - Dirty Energy bets on unproven 'carbon removals' to keep fossil fuels flowing](#)
- > Friends of the Earth International, [Financialisation of nature](#)
- > Friends of the Earth International (2022) [Double Jeopardy - The rising threat to food sovereignty and agroecology from false climate solutions](#)
- > Friends of the Earth International (2022), [Fossil Futures Built on a House of Cards](#)
- > Friends of the Earth International (2021), [A Leap in the Dark: The Dangers of Bioenergy with Carbon Capture and Storage \(BECCS\)](#)
- > Friends of the Earth International (2021), [Chasing Carbon Unicorns: The deception of carbon markets and "net zero"](#)
- > Friends of the Earth International, Global Forest Coalition, Corporate Europe Observatory (2021), [The Big Con: How Big Polluters are advancing a "net zero" climate agenda to delay, deceive, and deny. See also Still a Big Con: How Big Polluters are using "net zero" to block meaningful action at COP26](#)
- > [The Guardian \(2023\), Revealed: more than 90% of rainforest carbon offsets by biggest certifier are worthless, analysis shows](#)
- > [The Guardian \(2023\), Revealed: top carbon offset projects may not cut planet-heating emissions](#)
- > Hoodwinked in the Hothouse Coalition (2021), [Hoodwinked in the Hothouse - Resist false solutions to climate change](#)
- > Melbourne University, Lund University, TWN, et al (2022), [The Land Gap report](#)

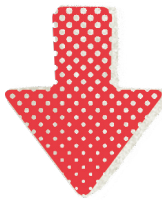

Kulstoflandbrug

En type CO₂-kompensation, der bliver mere og mere populær, er kulstoflandbrug. Ideen bag kulstoflandbrug er enkel: Betal landbrugerne for at lagre eller binde kulstof - eller mere overordnet for at reducere CO₂-udledningen. I virkeligheden gør kulstoflandbrug det muligt at skabe kompensationer, der tillader virksomheder at fortsætte med at forurene, mens de gemmer sig bag greenwashing og falske "nettonul" påstande.

Udtrykket kulstoflandbrug optræder mest i den politiske debat som en måde at beskrive en række metoder, der har til formål at binde kulstof eller reducere udledninger. Selv om betegnelsen kun omfatter landbrug, dækker kulstoflandbrug over en række metoder, der har til formål at binde kulstof i jorden eller vegetationen i land- og skovbrug eller at reducere udledningen af metan eller lattergas på bedrifterne - se CO₂-kompensation ovenfor. Det præsenteres som en måde at reducere landbrugets udledninger på og tilskynde til en forøgelse af kulstof lagret i jorden. Udtrykket bruges ofte i forbindelse med resultatbaserede tilskudsordninger, som ofte er direkte forbundet til CO₂-kompensation. Med andre ord kan kulstoflandbrugsprojekter bruges til at generere CO₂-kompensationer - se ovenfor.

Der findes allerede en række kulstoflandbrugsinitiativer, i blandt andet Frankrig, Australien, USA og Storbritannien, og flere virksomheder, for eksempel pesticidgiganterne Bayer og Yara, har udviklet deres egne ordninger inden for kulstoflandbrug. Europa-Kommissionen foreslog for nylig en ramme for certificering af kulstoffjernelse, som inkluderer kulstoflandbrug; hvis dette forslag vedtages, vil det give store virksomheder en ny mulighed for at promovere og udvide deres kompensationsmarkeder.

MENNESKER

Småskala-bønder får sandsynligvis ikke direkte udbytte af ordningerne for kulstoflandbrug. Den store bevisbyrde, deltagelse i ordningerne medfører, betyder, at de sandsynligvis kun vil gavne store bedrifter og landbrug i industriel skala.

Kulstofmarkeder, hvor der kan handles med kulstofkreditter (fra kompensationsordninger som kulstoflandbrug), truer også småskala-bønder ved at påvirke jordpriserne, hvilket igen fører til jordspekulation og til at fratage jord fra småskala-bønder. De steder, hvor sådanne ordninger findes, såsom Skotland og Australien, kan man allerede se stigende jordpriser.

MILJØ

Ved udelukkende at fokusere på CO₂ kan kulstoflandbrug tilskynde til landbrugsmetoder, der ikke er til fordel for eksempelvis jordbrugere, biodiversitet, vandressourcer og jordens sundhed eller for klimaet. Et fokus udelukkende på kulstof kan føre til hurtige løsninger, i stedet for at man ser på agroøkosystemet som helhed. Der er også væsentlig bekymring for gennemførligheden og varigheden af kulstofbinding i jorden som en metode til begrænsning af klimaændringer.

Kulstoflandbrug er en del af finansialiseringen af naturen, hvor kulstof gøres til en vare og sælges i form af kulstofkreditter. Kulstofmarkedernes afhængighed af dyre mellemlid, såsom mæglere, børser og forhandlere, giver også anledning til bekymring for omkostningerne ved at skaffe finansiering til klimaprojekter på den måde.

KONSISTENS og KONTROL

Ordninger for kulstoflandbrug oprettes og promoveres sædvanligvis af de samme virksomheder, som sælger inputs til landbruget såsom kemisk gødning, pesticider og frø. Kulstoflandbrug adresserer derfor ikke magtbalancen i fødevarsystemet, men sikrer i stedet endnu mere profit til disse virksomheder.

Verdens største landbrugsvirksomheder, herunder Bayer, Yara, Cargill og Corteva, har lanceret deres egne betalingsprogrammer for kulstoflandbrug, som i høj grad afhænger af brugen af firmaernes egne teknologier. Det giver disse giganter mulighed for at definere, hvad der tæller som kulstoflandbrug, til at indsamle værdifulde data om landbrugerne og fremme brugen af deres produkter i endnu mere destruktive, kemikalieintensive monokulturer.

Kompensationsordninger afleder opmærksomheden fra reelle løsninger og risikerer at flytte offentlige tilskud fra agroøkologi til kulstoflandbrug. Denne tilgang løser ikke klimakrisen, samtidig med at den gør det muligt for store virksomheder at styrke deres markedsmagt yderligere og gøre deres aktiviteter "grønnere".

VIDEN og FÆRDIGHEDER

I stedet for at blive inspireret af traditionel landbrugsviden, vil ordninger for kulstoflandbrug sandsynligvis fremskynde tabet af denne viden ved at låse landbruget fast i kontrakter, der dikterer, hvad der tæller som kulstoflandbrug.

Desuden er eksisterende agroøkologiske gårde - det vil sige gårde, der allerede er bæredygtige og ikke-kulstofintensive - ikke attraktive for disse ordninger, da investorer leder efter kompensationer med mulighed for at argumentere for "additionalitet" (det vil sige, at kulstoffet ikke ville være blevet bundet uden kompensationsordningen).

LOKALITET og DIVERSITET

Kulstoflandbrug er en top-down-tilgang, der ikke tager hensyn til lokale forhold. Protokollerne for overvågning, rapportering og verifikation ved certificering af kulstofkreditter (MRV-protocols) og deres konsekvenser for bønderne, er også besluttet ovenfra og ned.

Endelig er der i kulstoflandbrug en tendens til, at positive miljømæssige og sociale virkninger kun betragtes som sidegevinster til kulstoflagring. Men de utallige ikke-klimarelaterede miljømæssige, sociale og økonomiske fordele ved bæredygtige jordbrugsmetoder er i sig selv allerede rigelig grund til at tilskynde til miljøvenlige jordbrugspraksisser, der også er gode for klimaet.

Yderligere læsning

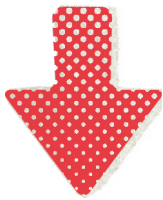
- > Amundson R. & Biardeau L. (2018), PNAS, 115., [Soil carbon sequestration is an elusive climate mitigation tool](#)
- > Carbon Market Watch (2023), [Secretive intermediaries: Are carbon markets really financing climate action?](#)
- > European Coordination Via Campesina et al (2022), [A manifesto for agricultural transition to address systemic climate crises](#)
- > European Coordination Via Campesina (2022), [Carbon farming: A "new business model" ... for who?](#)
- > Friends of the Earth US (2023), [Agricultural Carbon Markets, Payments, and Data: Big Ag's Latest Power Grab](#)
- > Friends of the Earth International, Global Forest Coalition, Corporate Europe Observatory (2021), [The Big Con: How Big Polluters are advancing a "net zero" climate agenda to delay, deceive, and deny](#)
- > GRAIN (2023), [From land grab to soil grab - the new business of carbon farming](#)
- > IATP (2023), [Twelve problems with the European Commission's proposal for a Carbon Removal Certification Framework](#)
- > IATP (2022), [Carbon farming: How big corporations are driving the EU's carbon removals agenda](#) IATP (2022), [Lessons for the EU's carbon farming plans](#)
- > Melbourne University, Lund University, TWN, et al (2022), [The Land Gap report](#)

Biodiversitets- kompensation

Ideen bag biodiversitetskompensation er, at skade på biodiversiteten i et område (for eksempel på grund af en ny vej, en mine, byggeri eller anden økonomisk aktivitet) kan kompenseres ved at forbedre forholdene eller yde beskyttelse et andet sted. Der er to hovedtyper af biodiversitetskompensation: genopretning af ødelagte levesteder og økosystemer eller beskyttelse af noget, som ellers (hypotetisk) ville blive ødelagt.

Ligesom med "nettonul"-klimamålene, hvor "netto" i "nettonul" bruges til at give store forurenere lov til at blive ved med at forurene, er biodiversitetskompensation skjult bag begreber som "nettogevinst", "intet nettotab" og "naturpositiv". Disse begreber bliver mere og mere populære inden for biodiversitetsbevarelse. De er stadig dårligt definerede og har tendens til at blive brugt som et markedsføringsværktøj snarere end til at resultere i reelle ændringer, i forhold til hvordan biodiversitet og økosystemer beskyttes, genoprettes og behandles. "Naturpositiv" er et af de seneste eksempler på markedsføring af et navn og koncept, som lyder godt, men som sandsynligvis ikke adskiller sig fra andre fejlbehæftede kompensations- og nettogevinsttilgange.

MENNESKER

De sociale konsekvenser af biodiversitetskompensation er i lighed med CO₂-kompensation betydelige, især for oprindelige folk og lokalsamfund. Menneskerettighederne krænkes ofte, og marginaliserede grupper bliver ofte flyttet fra de landområder, de historisk har beboet, eller mister adgang til ressourcer for at gøre plads til biodiversitetskompensationsprojekter.

MILJØ

Erfaringer med at kompensere tab af biodiversitet har hovedsageligt været mislykket. Problemerne med at genoprette ødelagte økosystemer som en form for kompensation er mange. At genskabe eller genoprette økosystemer til deres tidligere tilstand er ofte ikke muligt inden for en rimelig tidsramme, eller også er det uoverkommeligt dyrt. Til dato er komplekse økosystemer som for eksempel primære skove og tørvemoser ikke blevet genoprettet noget sted på en fuldt ud tilfredsstillende måde. Genopretning af økosystemer kan selvfølgelig være en god ting i sig selv, men kun så længe det kommer i tillæg til og ikke som kompensation for at ødelægge andre økosystemer. For de to ting er ikke sammenlignelige.

Den største fejl ved den anden type kompensation, som involverer beskyttelse af noget, der ellers (hypotetisk) ville være blevet ødelagt, er, at biodiversitetsgevinsterne er afhængige af den ukendte sandsynlighed for tab af biodiversitet på kompensationsstedet i fravær af yderligere beskyttelse. Så mens det umiddelbare tab af biodiversitet fra den nye vej, mine eller andre projekter er sikkert, er det meget usikkert, om biodiversiteten i kompensationsområdet ville være gået tabt, hvis ikke kompensationen var blevet købt.

Ligesom CO₂-kompensation bidrager biodiversitetskompensation til finansialiseringen af naturen ved at gøre biodiversitet til et finansielt aktiv, der kan handles på markeder.

KONSISTENS og KONTROL

Biodiversitetskompensation handler pr. definition ikke om at bremse ødelæggelse, men - i bedste fald - om at flytte den et andet sted hen. Som med CO₂-kompensation er det ofte til skade for de samfund, der bor i eller tæt på kompensationsområderne.

VIDEN og FÆRDIGHEDER

Meget få kompensationsprojekter bygger på traditionel viden, og kun en meget lille procentdel af klima- og biodiversitetsfinansieringen når ud til oprindelige folk og lokalsamfund, på trods af deres store rolle i bevarelsen af biodiversiteten. Ofte er der en antagelse om, at oprindelige folk og lokalsamfund er en trussel mod økosystemet, men der er beviser på, at 80 % af værdifulde økosystemer bevares af disse grupper. For at gøre plads til kompensationsprojekter er disse folk ofte i fare for at blive fordrevet fra deres jord og fra adgangen til andre ressourcer, og så er økosystemet meget mere udsat for at blive påvirket af økonomiske kræfter som korrupsion.

LOKALITET og DIVERSITET

Biodiversitetskompensation tager ikke højde for tabet af økosystemfunktioner og de fordele, de giver mennesker. Konceptet bygger på, at én type økosystem, art eller endda hellig grund for oprindelige folk kan kompenseres af andre systemer, og dermed ignoreres det enkelte systems unikke karakter.

Yderligere læsning

- > Counter Balance and Re:Common (2017), [Biodiversity Offsetting: A threat for life](#)
- > Friends of the Earth EWNI (2021), [A dangerous distraction – the offsetting con](#)
- > Friends of the Earth International (2022), [How positive will “Nature Positive” be?](#)
- > Friends of the Earth International, Global Forest Coalition, Corporate Europe Observatory (2021), [The Big Con: How Big Polluters are advancing a “net zero” climate agenda to delay, deceive, and deny](#)
- > Friends of the Earth International (2021), [No net loss of biodiversity: a false solution and more destruction](#)
- > Green Finance Observatory and Friends of the Earth International (2019), [Can market-based approaches address critical loss or biodiversity?](#)
- > Global Forest Coalition (2021), [Corporate contagion: How the private sector is capturing the UN Food, Biodiversity and Climate Summits](#)
- > IISD (2022), [Climate Finance Needs Rethinking to Reach Indigenous Peoples on the Ground](#)
- > NOAH (2017), [Earth Incorporated](#)

An illustration of an industrial landscape with several smokestacks emitting smoke. A large, tilted green rectangle is overlaid on the scene, containing a pattern of small green trees and purple dots, representing nature-based solutions. The background is a mix of grey and red halftone patterns.

Naturbaserede løsninger

Konceptet “naturbaserede løsninger” (Nature Based Solutions, NBS) er blevet populært i den internationale naturbeskyttelsessektor. Det bruges i stigende grad som et paraplybegreb, der dækker over en række ordninger til beskyttelse af klima og biodiversitet, herunder alt fra plantning af træer og genopretning og beskyttelse af mangrover, vådområder og tørvemoser til øget kulstoflagring i landbrugsjorden - se kulstoflandbrug ovenfor. Det afgørende er dog, at disse løsninger bliver brugt af store virksomheder og regeringer som et smuthul til at fortsætte med at forurene og opretholde skader på økosystemer og til at forsinke en tilfredsstillende indsats for at reducere emissioner og bremse tab af biodiversitet.

NBS-ordninger siges at tiltrække privat finansiering - men det sker kun, hvis virksomheder gennem ordningerne tilbydes tilladelse til at opretholde deres forurenende og destruktive forretningsmodeller eller tilbydes profitmuligheder gennem kompensation. Det er derfor usandsynligt, at naturbaserede løsninger bliver til noget uden kompensation, da deres tiltrækningskraft netop er deres “omkostningseffektivitet”, i modsætning til faktisk begrænsning af udledninger eller miljødælgelser, samt deres evne til at skabe forretningsmuligheder.

I virkeligheden er “naturbaserede løsninger” et af de nye navne, der gives til kulstof- og biodiversitetskompensation. Re-branding af nogle mangeårige og positive bevaringsprojekter, der ikke er kompensationsprojekter, med betegnelsen “naturbaserede løsninger” bliver også brugt til at give legitimitet til NBS-kompensationskonceptet som helhed.

MENNESKER

Som med biodiversitets- og CO₂-kompensationsprojekter kan nogle af de projekter, der falder ind under paraplyen NBS, føre til krænkelse af menneskerettighederne, især for oprindelige folk og lokalsamfund, bønder og andre landsbysamfund, hovedsageligt i det globale Syd. Promovering og salg af naturbaserede løsninger har for eksempel ført til et boom i plantageskovbrug, ofte på bekostning af naturlige levesteder og lokalsamfund.

MILJØ

Et af de store problemer med begrebet NBS er, at definitionen er meget vag. Det kan omfatte handlinger, der er kontraproduktive for miljøet, såsom plantager med monokultur, såkaldt "bæredygtig intensivning" af landbruget (med stor afhængighed af petrokemiske input) og nye genmodificeringsteknologier.

Det er også en illusion at tro, at vi kan stole på, at naturen absorberer alle vores udledninger. Naturlige økosystemer kan kun absorbere en vis mængde kulstof, og der er tegn på, at nogle habitater allerede er overbelastede. Nogle undersøgelser viser endda, at habitater lige fra permafrost i Sibirien til Amazonas regnskov er under så meget stress på grund af klimakrisen, at de ændrer sig fra at være kulstoflagre til at være kulstofkilder.

Naturbaserede løsninger bidrager, ligesom CO₂-kompensation og biodiversitetskompensation, til finansialiseringen af naturen ved at gøre biodiversitet og økosystemer til et finansielt aktiv.

KONSISTENS og KONTROL

Selv om det lyder tiltrækkende, afleder begrebet NBS opmærksomheden fra de sande årsager til de kriser, vi står over for i dag, og det afgørende behov for drastisk at reducere CO₂-udledningen og beskytte og genoprette biodiversiteten. Naturbaserede løsninger instrumentaliserer naturen som løsningen uden at definere problemet eller anerkende, hvem der har skabt det. NBS vil sandsynligvis gøre tingene værre ved at fastholde uligheden og øge virksomhedernes magt.

Allerede nu bliver NBS brugt af virksomheder som en ny form for greenwashing. Mange fossile selskaber og agrovirksomheder hævder at investere i NBS, mens de samtidig udvider deres destruktive praksis, undlader at reducere deres udledninger ved kilderne og undlader at reducere deres ressource-fodaftryk.

VIDEN og FÆRDIGHEDER

Mens nogle NBS-projekter i teorien kunne bygge på traditionel viden, er det kun en meget lille procentdel af finansieringen af klima- og biodiversitetsprojekter, der rent faktisk når ud til oprindelige folk og lokalsamfund. Der ses en tendens til, at viden fra traditionelle samfund bliver udelukket sammen med deres ikke-profitstyrede måder at forholde sig til naturen på.

Globale netværk bestående af oprindelige folk og lokalsamfundsorganisationer, såsom World Rainforest Alliance og Indigenous Environmental Network, har kollektivt fordømt NBS som en falsk løsning på klima- og biodiversitetskrise.

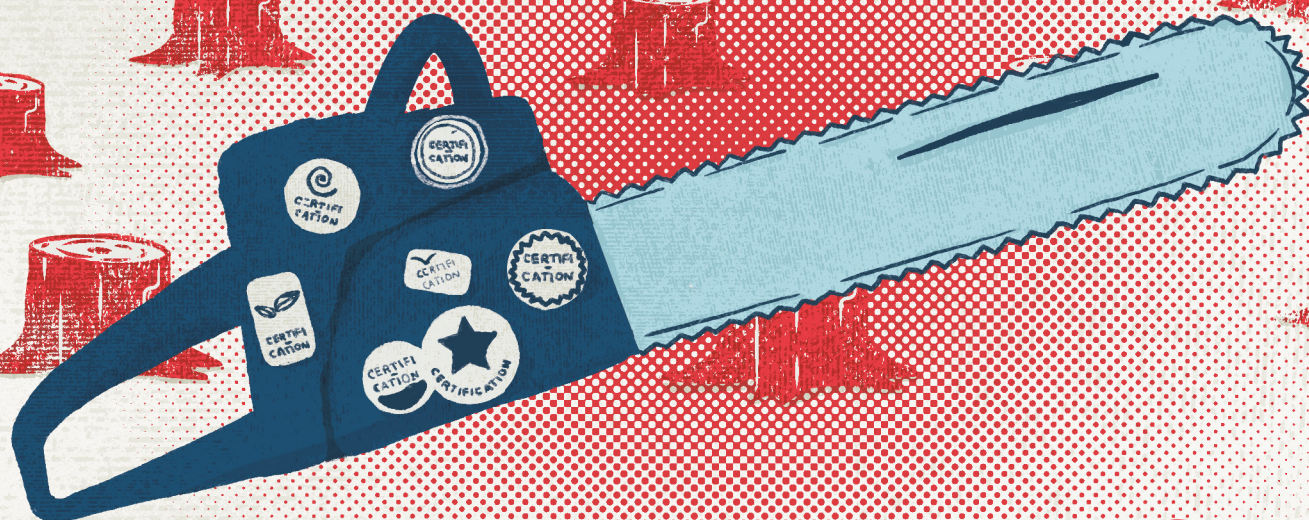

LOKALITET og DIVERSITET

Mens nogle NBS-projekter kunne tilpasses lokale kulturer og lokale situationer, er det overordnede problem, at de hovedsageligt fremmes af aktører, der arbejder med en top-down-tilgang og søger ensartede og nemme løsninger på biodiversitets- og klimakrisen.

Yderligere læsning

- > 250+ civil society groups (2021), [No to Nature-Based Solutions Dispossessions!](#)
- > Friends of the Earth International (2023), [Factsheets: 'nature based solutions' and soil carbon farming](#)
- > Friends of the Earth International (2023), [Toolkit for fighting climate false solutions](#)
- > Friends of the Earth International (2021), [Nature Based Solutions: A wolf in sheep's clothing](#)
- > Third World Network (2021), ["Nature-based Solutions" and the Biodiversity and Climate Crises](#)
- > Yale School of the Environment (2020), [Why 'Carbon-Cycle Feedbacks' Could Drive Temperatures Even Higher](#)
- > See also further reading for carbon offsetting and biodiversity offsetting sections.

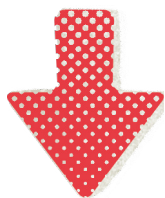
Skovrydningsfri certificering

Mange virksomheder, der sælger varer med risiko for skove og økosystemer (Forest and Ecosystem Risk Commodities, FERCs), såsom soja, palmeolie, kakao, kaffe og biobrændstoffer, bruger certificering som en måde at overbevise forbrugerne om, at virksomhederne gør en indsats for at adressere komplekse miljøudfordringer som afskovning og for at forbedre deres miljømæssige og sociale resultater.

Certificeringsordningerne omfatter Forest Stewardship Council (FSC), Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO), Indonesian Sustainable Palm Oil / Malaysian Sustainable Palm Oil (ISPO/MSPO), Round Table on Responsible Soy (RTRS), Fairtrade og Rainforest Alliance/UTZ. I mange af disse tilfælde bliver produkter certificeret, på trods af at de er produceret på måder, der forårsager dyb skade på planeten og mennesker. Alligevel er fratagelse af certificeringer ekstremt sjældent, fordi certificeringsfirmaerne ofte bliver betalt direkte af de virksomheder, de certificerer.

Yderligere læsning

- > Friends of the Earth Netherlands (2021), [Palm Oil Certification: Not 'Out of the Woods'](#)
- > Greenpeace (2021), [Destruction: Certified](#)
- > The Guardian (2021), [Fifth of Indonesia's palm oil sites lie in forest estate, says Greenpeace](#)
- > NGO Statement (2022), [Ten reasons why certification should not be promoted in the EU anti-deforestation regulation](#)
- > NOAH (2019), [Palmeoliens skjulte pris](#)
- > NOAH (2014), [NOAHs holdningspapir om soja og RTRS](#)
- > NOAH (2013), [Et minus til REDD+](#)

MENNESKER

Many Mange skovrydningsfrie certificeringsordninger har vist sig at fremme udvidelsen af industrielt landbrug og skovhugst og dermed forhindre den omstilling, der er nødvendig for at stoppe afskovning: skovforvaltning varetaget af lokalsamfund og agroøkologi baseret på madsuveræniteten som det ledende princip.

Certificeringernes frivillige karakter og de deraf følgende begrænsninger af kontrollen med dem betyder for eksempel, at en certificering ikke kan garantere frit, forudgående og informeret samtykke, forhindre landgrabbing af oprindelige folks jord eller på anden måde identificere og håndtere negative menneskelige konsekvenser. Kontrollen med certificeringerne foregår med ekstremt begrænset tid til at konsultere lokalsamfund, den er domineret af virksomhedens dokumentation, og kontrollørerne taler kun med et udvalg af lokalsamfund eller nogle grupper i lokalsamfundet. Kontrollørernes uafhængighed kompromitteres af det faktum, at virksomheden betaler kontrolløren, og problematiske områder med konflikter eller skovrydning kan holdes uden for certificeringen, da virksomheden stadig vil modtage et certifikat for de områder, der opfylder standarden.

MILJØ

Certificeringsordninger tager ikke fat på de grundlæggende årsager til skovrydning - for eksempel at reducere efterspørgslen efter landbrugs- og skovbrugsråvarer. Efterspørgslen er fortsat med at vokse, selv om certificeringsordningerne er blevet udbredt, og det øger presset på jorden og risikerer at medføre yderligere skovrydning og ødelæggelse af økosystemer. I talrige undersøgelser har man konkluderet, at certificering i sig selv ikke har hjulpet virksomheder med at opfylde deres forpligtelser til at modvirke skovrydning i deres forsyningskæder.

Naturbeskyttelses-NGO'er med interesse i certificering erkender i stigende grad, at certificeringsordninger ikke kan standse skovrydning. Certificeringens indvirkning på biodiversiteten er i bedste fald uklar og måles ikke på en konsekvent og gennemsigtig måde. Dertil kommer, at mange ordninger tillader, at naturen kan ødelægges og ødelæggelserne kompenseres andre steder. Certificeringerne giver også mulighed for greenwashing og kan øge virksomhedernes kontrol og magt over naturressourcerne.

KONSISTENS og KONTROL

Det faktum, at certificering overvejende er et markedsføringsværktøj, betyder, at det største incitament for virksomheder til at opfylde miljømæssige og sociale standarder er belønningen i form af øget markedsadgang og salg snarere end "bæredygtig" produktion. Desuden har udbredelsen af frivillige certificeringsstandarder, der er styret af industrien, fået stater til at acceptere ideen om, at det ikke længere er deres ansvar at regulere virksomhederne, da det er forbrugerne, der vælger den rigtige tilgang baseret på de oplysninger, de får.

Certificering betyder derfor, at ansvaret for at forstå de påstande, der fremsættes om certificerede produkter, lægges over på forbrugerne. En vurdering, som forbrugerne i mange tilfælde ikke med rimelighed kan forventes at kunne foretage. Samtidig er mere miljøvenlige produkter ofte dyre og primært tilgængelige for over- og middelklassen i det globale Nord. På den måde bliver det dem, der ikke har adgang eller råd til sådanne produkter, der indirekte påføres skylden - selv om det i virkeligheden er de større strukturer, der skal ændres.

Certificeringsordningerne er frivillige, og kontrollørerne har derfor ikke myndighed til at overvåge eller håndhæve overholdelse af nationale love, hvilket er grunden til, at de ikke kan tackle problemer med skovrydning. Eksempelvis bliver certificeret træ, der er knyttet til ulovlig skovhugst i Rusland, en del af europæiske forsyningskæder. RSPO har for eksempel udtrykkeligt erklæret, at deres standarder er frivillige, og at de "ikke omfatter håndhævelse eller bekræftelse af den juridiske stilling af en virksomheds brug af jord (hvilket kun er et mandat, som de nationale myndigheder har)".

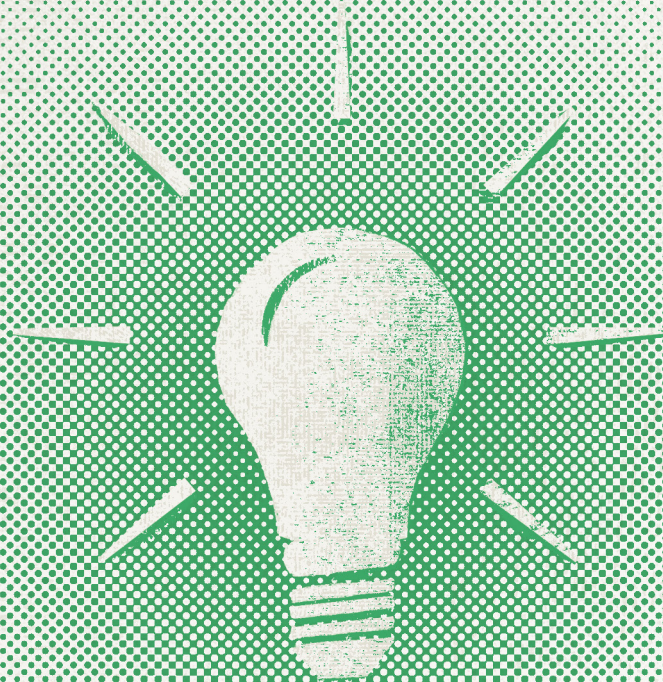
VIDEN og FÆRDIGHEDER og LOKALITET og DIVERSITET

Certificeringsordninger kan være meget forskellige. Nogle er helt topstyrede og styret af virksomheder, mens andre har bedre styringsmodeller, der inddrager forskellige interessenters perspektiver, strengere standarder og bedre overvågning af virksomhedernes implementering. Men selv i de bedre eksempler fremmer certificeringen ideen om, at "bæredygtighed" er et forbrugervalg snarere end et krav i et økonomisk system, der bør struktureres således, at det respekterer traditionel viden og græsrods løsninger.

Klagesystemerne i certificeringsordningerne er svage, og klager fører næsten aldrig til kompensation og erstatning for de berørte samfund.

Hvad er de sande løsninger?

NOAH og Friends of the Earth Europe er dedikerede til at støtte sande løsninger for systemiske ændringer. Løsninger, der er indlejret i en økonomi og et samfund, der tilfredsstiller de grundlæggende behov og velfærd for alle inden for planetens økologiske grænser.

En økonomi baseret på følgende transformationsprincipper:

En økonomi inden for Jordens grænser: Vi har brug for en livsopretholdende økonomi, der sætter en stopper for Europas overudnyttelse af ressourcer, hvorved Jordens evne til at regenerere overstiges: En helt anderledes måde at producere og forbruge på.

En ægte demokratisk og deltagende økonomi: En ny økonomi, som er et større og mere ambitiøst projekt, der giver magten tilbage til borgerne og sætter den økonomiske sfære under offentlig kontrol.

En kollektiv fremtid: Vores vision er en økonomi, der opfylder alle menneskers grundlæggende behov gennem offentlige, fællesejede og -forvaltede tjenester og infrastruktur uden vækst- og profitmotiver.

Nytænkning af arbejde: gennem definitionerne, omfanget og værdien af forskellige typer arbejde og arbejdets centrale rolle i samfundet er der mulighed for at forestille sig et samfund, der er frigjort fra lønarbejde.

Virksomhedernes rolle: Vi har brug for fundamentalt anderledes virksomheder, både hvad angår formål og organisation: virksomheder, der er mindre i størrelse og magt, som ledes kollektivt, og som opererer med et formål, der ikke er profit.

Handel, solidaritet og internationale relationer: Europa er nødt til at blive en reel, fair, global økonomisk aktør. Vi må stoppe uretfærdige handelsrelationer, bevæge os mod mindre og mere lokal handel og annullere den finansielle gæld til lande i det globale Syd.

Værdier, vi ønsker i en ny økonomi og i et nyt samfund: En ny økonomi skal omfatte og gennemføre følgende kerneværdier: tilstrækkelighed, omsorg og empati, lighed og inklusion samt autonomi.

En transformeret økonomi går hånd i hånd med transformationen af vores fødevarer systemer, i retning af madsuverænitet og agroøkologi. Vi skal forandre vores forhold til mad, energi og økonomi, som alle bidrager til en systemisk transformation. Men for at nå dertil skal vi være i stand til at navigere uden om virksomheders og regeringers falske løfter hen mod de sande løsninger, der sikrer social og miljømæssig beskyttelse og retten til sund og kulturelt tilpasset mad for alle.

Falske løfter

→ Reelle løsninger

Laboratoriekød

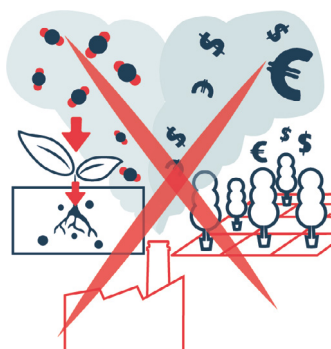
I forbindelse med husdyrbrug betyder en retfærdig overgang til madsuverænitet i Europa, at man bevæger sig væk fra intensiv, industriel husdyrproduktion til mere bæredygtigt, ekstensivt husdyrbrug med en lokal fødevarer- og foderkæde. Det kræver også et skift mod et mindre og bedre kødforbrug i Europa, med fair priser til producenterne, forbedrede arbejdsforhold og rimelige priser for kvalitetsprodukter for forbrugerne.

GMO'er

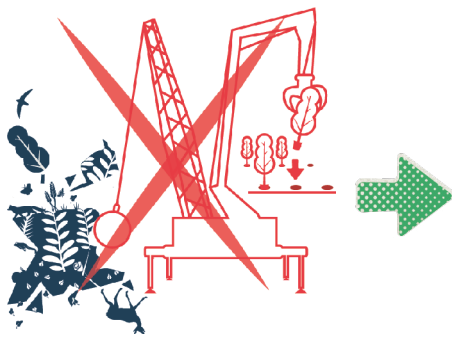
Virksomhedskontrollerede teknologiske løsninger lover fejlagtigt at tage hånd om komplekse problemer med "enkle" løsninger, men den eneste langtidseffektive og varige måde at reducere brugen af pesticider og sikre fødevarerproduktion under ekstreme vejrforhold på, er systemændringer. Heldigvis bidrager eksempelvis regenerative og agroøkologiske landbrugsmetoder allerede til drastisk at reducere emissioner, opbygge afgrødernes modstandsdygtighed, stabilisere udbyttet, beskytte biodiversiteten og skabe mere retfærdige forhold for fødevarerproducenter. Det er metoder, der har fungeret i århundreder, og som kan fortsætte med at fungere i fremtiden. Derfor skal vi støtte bønder, familielandbrug og andre småskalaproducenter i at omstille sig til agroøkologiske fødevarer-systemer.

CO₂-kompensation og kulstoflandbrug

Alle virksomheder og sektorer i økonomien er nødt til at reducere deres udledninger ved kilderne i stedet for at sende problemet videre via greenwashing-begrebet "kompensation". Forurenende og virksomhedskontrolleret energiproduktion bør erstattes af 100 % fællesjet vedvarende energi og mindsket energiforbrug for alle. I stedet for at lade agroindustriens ordninger for kulstoflandbrug øge virksomhedernes kontrol over fødevarer-kæden, bør fokus være på forskning, der støtter madproducerende samfund nedefra.

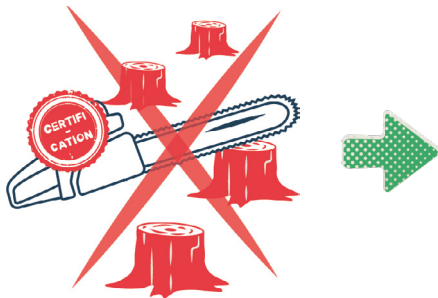
Biodiversitets-kompensation

Økosystemer har brug for ordentlig beskyttelse, bevarelse og genopretning af biodiversitet på deres egne præmisser. Biodiversitet, der ødelægges et sted, kan ikke kompenseres for et andet sted. Derfor har vi brug for juridisk beskyttelse af arealer, hvor der ikke må finde forretningsmæssig økonomisk aktivitet sted. Det vil sige arealer uden mulighed for at blive talt med som "kompensation", eller hvor aktivitet kan "kompenseres" andre steder. Oprindelige folks og lokalsamfunds rolle bør styrkes i beslutningsprocesserne omkring sådanne arealer med anerkendelse af lokalbefolkningens traditionelle aktiviteter, der som regel er i overensstemmelse med økosystemets behov. Der er også brug for politikker, der fremmer skovforvaltning varetaget af lokalsamfundene.

Naturbaserede løsninger

Naturlige økosystemer kan spille en rolle i forhold til at undgå farlige klimaforandringer, men de skal beskyttes, uanset om de hjælper med at afbøde klimaforandringerne eller ej. Vi skal give rettigheder, adgang og kontrol over jord, territorier, frø, vand og biodiversitet til lokalsamfund, bønder, familielandbrug, kooperativer og småskala-fødevarerproduktion og distribution.

Afskovnings-/ skovrydningsfri certificering

Virksomhedsstyret og frivillig certificering, der gør "bæredygtighed" til et forbrugervalg, skal erstattes af demokratisk definerede regler og tilsyn med strenge sanktioner for miljømæssige og sociale påstande, der viser sig at være falske. Der bør være garantier for rimelige indkomster til producenterne, arbejdstagerrettigheder og anstændige arbejds- og levevilkår. Samtidig er vi nødt til at sætte en stopper for agroindustriens ekspansion og neoliberale handels- og investeringspolitikker og sikre, at kønsretfærdighed er kernen i en feministisk omsorgsøkonomi, en feministisk retfærdig omstilling og i madsuverænit.

Yderligere læsning

- > Friends of the Earth International (2023), [Transform - How we're making deep and lasting change: Friends of the Earth International's pathways to system change](#)
- > Friends of the Earth Europe (2022), [New year, new economy?](#)
- > Friends of the Earth Europe (2022), [7 Sparks to Light a New Economy: Transformational ideas for a life-sustaining economy within Earth's limits](#)
- > NOAH (2019), [En retfærdig økonomi er mulig - et opgør og en vision](#)

I stedet for at styrke virksomhedernes magt ved at acceptere deres falske løfter, er **NOAH og Friends of the Earth Europe dedikerede til at fremme integrerede og transformerende løsninger på de mange kriser, vi står overfor.** Løsninger, der spænder fra at støtte agroøkologi og lokalt tilpassede, GMO- og pesticidfrie jordbrugsmetoder til at stoppe udvinding af fossile brændstoffer og støtte fællesejet vedvarende energi.

Medfinansieret af Den Europæiske Union. Synspunkter og meninger, der udtrykkes, er dog kun forfatterens synspunkter og afspejler ikke nødvendigvis Den Europæiske Unions. Hverken Den Europæiske Union eller den bevilgende myndighed kan holdes ansvarlig for dem.

Redigering: Rachel Tansey

Design: Marmalade.be og Frederikke Becher

Oversættelse: Thorbjørn Dieppen, Hanne Østergård og Nanna Clifforth

Korrektur: Werner Hedegaard

ISBN 978-87-87497-07-7 (digital udgave, pdf)

Udgivet af NOAHs forlag januar 2024 som internetpublikation. Publikationen må gerne citeres – med kildeangivelse. Publikationen bør citeres på følgende måde: NOAH 2024. Fra falske løfter til reelle løsninger: Sådan navigerer du i virksomheders og regeringers greenwashing.

Forfatterne kan kontaktes via NOAHs Sekretariat

NOAH Friends of the Earth Denmark

Stuðiestræde 24,

1455 København K

Tlf.: + 45 35 36 12 12

noah@noah.dk

noah.dk

facebook.com/miljoeretfaerdighed

@noah_dk

